

4293
1933

Útazási jelentés Mandsuországból.

(1897. aug. 31-től — decz. 11-ig).

Peking, 1897. decz. 11-én.

Folyó évi augusztus hóban megbízatást kaptam egy francia társulattól a Mandsu-földön fekvő ezüst- és aranybányák megvizsgálására Bengué francia bányamérnök társaságában.

Sanghaiból Nagaszaki érintésével Vladivosztokba utaztunk gőzhajón, innen egy kis helyi hajóval Szibiria legdélibb pontjára a Possziet-öböl mellett fekvő Novokievskbe mentünk át, ahonnan szárazföldön tett útunk vette kezdetét.

Vladivosztok gyönyörűen fekszik sziklaszirtes, dúsan tagozott partvidéken. Kitűnő kikötője első rangú várossá fogja emelni, amint a szibiriai vasút a mögötte fekvő rengeteg birodalommal összeköttetésbe hozza. Ennek a vasútnak az építése orosz területen olyan nagy nehézségekbe ütközött, hogy az orosz kormány a khinaiaktól volt kénytelen engedelmet kérni arra, hogy a vasút a sokkal kevésbé hegyes éjszaki Mandsu-földön vezessen a Hinka-tó mellékére. Nem tudom, miképen folytak le és miképen állnak ma az alkudozások, elég annyi, hogy Kirinben jelenleg mintegy 300 orosz tartózkodik, a kik a vasút ügyével foglalkoznak. A mandarinok mind a vasút létesülése mellett vannak, ami igen feltűnő jelenség ezeknél a hivatalnokoknál, akik pénzért mindenre képesek.

Vladivosztok házai szétszórva a hosszas kikötőre lejtő, dombos hegyoldalon, igen csinos képet nyújtanak. Viszont a város magasabb pontjairól igéző szép kép nyílik a nagy öböl zegzugos sziklás partvidékére. Tiszta kilátást azonban csak ritkán lehet élvezni. Ennek a vidéknek átka az örökös köd. Magunk is egy egész napot vesz-

tegeltünk megérkeztünk a kikötő előtt a köd miatt s szerencse, hogy horgonyt vetettünk, mert a köd eloszlásakor közvetlen az orrunk előtt egy függélyes falú, festői sziklacsoport csipkés szilhuettje bontakozott ki.

Nagy különbség van azonban az orosz Vladivosztozk és az angol gyarmatvárosok közt. Vladivosztozk utczái rettenetes állapotban vannak. A sár és piszok khinai városokra emlékeztet, a bérkocsik siralmas állapotban vergődnek a burkolatlan, feneketlen utczákon. Később a teljesen khinai Kirin utczáit sokkal jobb karban levőknek találtam. Az angoloknak mindenütt első dolga a közérdeknek megfelelni: kellő magistrátust, jó utakat, csatornákat, vízvezetékét, gázvilágítást létesíteni. Vladivosztozkban a közügy érdekében nem történik semmi; a nép van az államért s nem az állam a népért.

Novokieszkből egy fél nap alatt átjutottunk a khinai határon egy kis kápolna mellett, mely hármassal határ Szibíria, Korea, és a Mandsu-föld közt. Másnap Hun-csuen-ben voltunk, a Mandsu-föld északi részének metropolisában. Khinai városnak elég csinos, szépen fekszik a Kauli-kiang nagy medenczéjében. Hun-csuen-ben 12 nagy társzekeret fogadott föl intézkedő útítársam s a vezető mandarin, tolmács, két szolga és 12 katona kíséretében megindultunk az ország belseje felé. A nagy készülődésből arra kellett következtetnem, hogy meg sem állunk Lasszáig, de hat nap múlva már célunknál voltunk. Tien-pao-san-ban, ahol ezüst bányák vártak alapos megvizsgálásra.

Ez az út majdnem teljesen kelet-nyugoti irányban néhány egykőzű hegyláncot szelt át, a hegyláncok iránya megegyezik a dél-khinai Színi-hegyrendszer, a Liautungi-hegyek s a Nankou-san, Vu-tai-san és a J-vu-lü-san általános ÉK—DNy-i irányával. Huron- és cambriun periódusbeli üledékes kőzetek táblásan tört telepei fedik gyéren ezen hegységek gránitöveit.

James térképe ¹⁾ feltűnteti Lao-tou-kou helyseget, amelynek közelében Tien-pao-san fekszik. A térkép azonban nagyon hibás, szerinte Tien-pao-san szélessége 43° 12' volna, holott saját meghatározásom szerint 42° 40', ami 32', tehát valami 60 kilométer különbség. Majdnem ugyanazon a szélességen van, mint Hun-csuen s miután csak egy igen lapos ívet ír le az út éjszak felé. Korea

¹⁾ Proceedings of the R. Geogr. Soc. 1887. Sept. No. IX. H. E. James: A Journey in Mandchuria. És James: The long white Mountain, London, 1888.

határa jóval dél felé jut, mint a hogy az eddigi térképek feltűntetik.

Tien-pao-san-ról kirándulást tettünk dél felé a Szan-tou-kou-folyó völgyében fekvő aranymezők megvizsgálására. Míg útitársam a pénzügyi dolgokat tárgyalta a khinaikkal, nekem a tudományos és technikai kérdések maradtak s örömmre szolgál, hogy tisztán tudományos következtetések alapján egy eddig nem művelt, óriási aranymezőt sikerült felfedeznem.

A vidék részletesebb orographiai és geologiai leírásában nem foghatok bele, ez igen nagy tért igényel. Tudományos tekintetben annyiban volt igen nagy jelentőségű ez a kirándulásom, hogy körületek alapján jól meghatározható harmadkorbeli üledékeket mint egy rengeteg medencze töltelékét ismerhettem meg.

A Szan-tou-kou-folyó völgyében már nagyobb részt koreai lakosság van. A khinaiak lenézik ezt a földhöz ragadt, nyomorult népet s nagyon rosszul bánnak velük. Azonkívül a vidék tele van amolyan khinai szegénylegényekkel, a kik ma aranymosók, holnap szénégetők, aztán haramiák.

A közbiztonság annyira rossz lábon áll, hogy a szétszórt házak lakói éjjelre nyitva hagynak mindent s elbujnak az erdőkbe aludni. Egy szerencsétlen, csinos fiatalembernek a czombjából magam szedtem ki rajzoló körzővel a golyót. Ezt rablóktól kapta, a kik az egész házat úgy kipusztították, hogy nem hagytak benne egy széket s egy hasáb fát sem. Pedig a ház magas vert fallal van megerősítve és saroktornyainak ablakaiból óriási mordályok csövei néznek ki. A golyó teljesen olyan volt, mint katonáim kítőn Winchester-puskáinak golyói.

Az a ház, ahol mi voltunk szállva, szintén vert fallal van körülkerítve. Éjjelenként fegyverés őrök czírkáltak a nagy udvaron; katona kíséret nélkül nem volt szabad elhagynom a házat, nagy bosszúságomra, mert ez akadályozott szabadságomban.

A kirándulásról más úton visszatértünk ismét Tien-pao-san-ra. Útitársamnak, a hevesvérű francziának, a khinaiakkal való szerencsétlen bánásmódja sok vizzálykodást és kellemetlenséget okozott s megkönnyebbülve lélegeztem fel, mikor 8 nagy társzekere kigördült a tien-pao-sani tanya erődített udvaráról.

A csendes, nyugodt munka napjai következtek ezután. A franczia egyesület igazgatóságának érthetetlen, konfúzus intézkedései folytán kénytelen voltam Tien-pao-san-ban majdnem három hetet tölteni. Ez az idő épen nem vezett el haszontalanul.

Eddigi összes mandsuországi útaimon a képtelen búja növényzet, a folytonos sietség, szabadságom korlátozása a pontosabb tanulmányozást megakadályozták. Amíg magam voltam Tien-pao-sanban, valami száz négyszögkilométer területről készítettem pontos orogeologiai térképet. Magas hegyvidék ez, komplikált felépítéssel, miután két különböző hegyrendszer csomópontján fekszik. Rengeteg őserdő irtatlan vadonja fed hegyet-völgyet, út csak a fővölgyön vezet végig; egyéb kirándulásaimon a lakatlan vadon bozótjain, ember nem látta sűrűségein kellett utat törnöm. Ilyen körülmények közt igen nehéz valamely vidéket tanulmányozni. Az üledékes kőzetek fekvésének meghatározása egy aránylag ily kis területen oly nagy munka, a mit csakis ilyen zavartalan, nyugalmas körülmények közt lehet végezni. Mondhatom, hogy az itt töltött idő daczára nagy fáradságainak, legkellemesebb emlékeim közé tartozik. Hű szolgám minden kirándulásom előtt alkuba bocsátkozott velem, hogy sok katonát vigyek magammal. Persze én meg a katonákból lealkudtam, amennyit csak lehetett. Néha meg is szöktem, de az ilyen kirándulás után rendszeren nagy kukli prédikáció következett a „stealer firstman-ekről (rablóvezérekről). Megtudtam ezeknek a czopfos Rinaldóknak a neveit, történetét, kegyetlenkedéseit stb ; de néhány gyanús, végzett szénégetőn kívül másval akadtam össze; ezek pedig félnek az európai idegen „ördög“-től. Azonkívül csoda-doktor hírében is állottam, mindennap voltak patienseim; katonáim pedig mint valami bűvös vadászról úgy beszéltek rólam. Nem ismerték a sörétet, csak a golyót, én meg nem árultam el, hogy söréttel lövöm le röptében párosával a fáczánt.

Tien-pao-san-i tartózkodásom alatt a heves, bóraszerű szelek azt a sejtelmet érelték meg bennem, hogy itt egy fennföld déli peremén vagyok. Az üledékes kőzetek-táblás fekvése szintén ilyenforma gondolatokat támasztott. De hogyan egyeztessem ezt össze JAMES térképével, amelyen csak hegylánczok tarka tömkelege s...
tétíti a papirost?

Nagy kinnal másztam meg a vidéket uraló legmagasabb hegy-csúcsot, az 1400 m. magas Tien-pao-t, hogy kilátást nyerjek éjszak felé. Azt hiszem, hogy a Lomniczi csúcsot megmászni ehhez képest gyerekjáték, pedig csak 900 méterrel emelkedik volt lakásom fölé. Nincs azonban hozzá való tollam leírni azt a rengeteg bozótot, ami meredek oldalait fedi. A kilátás a hegy tetejéről meglepő és megdöbbentő volt. Dél felé az átszelt színi csapású hegy-

rendszerek s az azokat tarkázó gyönyörű bazaltkúpok látszottak éjszak felé azonban köröskörül oly egyenesnek látszott a horizon, mint a tenger színe. Csak éjszak-nyugatra, a pompás tiszta levegőn át, is rengeteg messzeségben véltem magányos kúpok körvonalait kivenni. Igen hosszas, figyelmes szemlélés után a tengersíma horizonon egyes merev zökkenéseket, mintegy lépcsőket vettem észre, a mi kétségtelenné tette, hogy nem alföld az, melyre óriás látókörom kiterjed, hanem egy beláthatatlan fennsík, amilyennel még nem volt dolgom. Izgatottan vettem ismét kezembe a James féle térképet, hogy hát én nem látok jól, vagy kompaszom nem mutatja jól az éjszakot?

Végre megindulhattunk Tien-pao-san-ból Kirin-be. Az út eleinte egy nagy, több nevű folyó járhatatlan szurdokai felett nehéz hágókon át, alpesi tájképek közt vezetett. Egy gyönyörű, függélyes falú szurdokban, a folyó partján fölfelé igyekezve, csodálkozva kérdeztem, hogy minek kell még felül lenni. A szurdok egy hirtelen kanyarulatánál egyszerre kitért a látóhatár, a folyó egy széles, alacsony domboktól környezett medenczéből lomha, kanyargós folyásából egyszerre lép zuhatagos, rohamos folyású szurdokaiba. Medencze medencze után következett, a dombok mind alacsonyabbak, a vidék mind egyhangubb lett, végre egy alig érezhető emelkedésű hágón, a Ha-la-pa-ling-en át elhagytuk a folyó völgyét s tekintetem egy végtelennék látszó fennsíkra esett, melyen csak apró szigetkúpok emelkednek.

Innan egész Uo-mo-szu-ig a Földnek egyik nagy láva-fennföldjét, mely eddig ugyyszólván ismeretlen volt, szeltem át. Mintegy 300—400 m. közepes magasságban terül el és idegenszerűségével csodálatos és impozáns képet nyújt ez a vidék. A teljesen vízszintes térszint alig fedi valami málladék, a hólyagos láva, a csengő, fekete bazalt bukkanik elő minden csekély vízmosásban.

Mint ahogy hideg télben a kút körül lépcsősen egymás fölé boruló rétegekben fagy meg a kiöntözött víz, úgy borúlnak egymás fölé itt a felbugygyanó láva megmerevült platói. Az óriáslépcsők ilyen sziklakoszoruzatának útvesztője alkotja a Mandsuföld déli részének legnagyobb részét. Helylyel-közzel élénkítik csak a tájképet valóságos, de nem magas vulkáni kúpok. A Ha-la-pa-ling alacsony hágón át jutottam a bazalt-láva fennföldre s Uo-mo-szu-nál hagytam azt el. A rendelkezésemre álló adatok alapján azt következtettem, hogy ez kiterjed a Szongari egész felső vízgyűjtőjére és területe mintegy 60.000 négyszög-kilométer. Ha egy vonalat húzunk

Mukdentől Kirinen át Ningutá-ig ¹⁾ továbbá Ningutától a Pai-san-ig, melyet James látogatott meg s végül a Pai san-tól ismét Munden-ig, úgy egy háromszöget kapunk, a mi körülbelül magába foglalja a bazalt-láva-takaró legnagyobb részét. Hogy mennyire hibás itt James orosz források után készült térképe, az kiviláglik abból, hogy Autun-csönn, vagy Tung-hoa-hszién, melyet Lóczy térképén Ejtan névvel látunk írva, egy határtalan síkságon fekszik, amelyből csak egyes, apró vulkáni kúpok emelkednek ki. Továbbá az út Uo-mo-szu-ból nem dél-nyugatnak, hanem éjszak-nyugatnak vezet Kirin felé, miután Uo-mo-szu földrajzi szélessége mintegy 43° 29'. ¹⁾

Uo-mo-szu-ban összeakadtam egy mandarinnal, a ki minden áron aranybányákat akart felfedezni. Ezzel az úrral egy kirándulást tettem délfelé, a mi azonban csak a Mutan-kiang kanyonjának további térképezését eredményezte, egyébként természetesen eredménytelenül, a bazalt fennföldön vezetett. Sokkal érdekesebb és igen nagy jelentőségű volt az a kirándulás, melyet a madarin kérelmére éjszak felé intéztem. 20 katona fedezete alatt indultunk ebbe az eddig teljesen ismeretlen, rengeteg őserdővel borított, de nem nagyon magas hegységbe. Első nap kocsúton jártak muláink, később a kocsút gyalogúttá silányult s végül ez is csendesen elszenderült egy favágó vendégszerető gunyhójának kebelében. Még egy napot törtettünk előre a lovak hátrahagyásával; vezetőnk félszemű, beszélni alig tudó erdei félvad volt, de aztán fel kellett hagynunk a továbbmenetellel. Kérdésemre, hogy nem vezet-e valamely más völgyön, valemely más folyó mentén fölfelé éjszaknak út, egyhangulag tagadó volt a válasz. Az útnak legfontosabb eredménye a ktistályos palák övének felfedezése volt. Ez az öv, mint későbbi tanulmányaim kimutatták, egy lapos ívben keríti éjszaknyugaton a gránitlappra épített láva fennföld szélét. Így a Mukden és Kirin közti hegylánc további folytatását éjszak felé, bár csak gyér adatok alapján, mégis kellő biztossággal kimutathattam.

A kirándulásról visszatérve a bazalt-lava fennföldet gyűrűként övező hegycsoportokat és magaslatokat átszelve, Kirinbe, (a khinaiak kiejtése szerint Tyilin) értem. Útközben több szép kialudt vulkán mellett mentünk el, különösen gyönyörű volt a Lá-fa-lá-cz vagy a helyi kiejtés szerint Lábaládza, a melyről fényképfelvételeket készítettem.

¹⁾ A város neve helyesebben Ninkutá.

²⁾ James térképén 44° 10' alá van helyezve.

Kirin egyike a legkellemesebb kínai városoknak. Gyönyörűen fekszik a Szongari vagy helyesebben Szun-hoa-tyiang*) egyik kettős kanyarulatánál. A város legnagyobb nevezetessége az arzenál, melyben az idén pénzverdét is állítottak fel s a kínai pénzpiacokat jelenleg angol-kínai-mandsú feliratos rossz ezüstből vert dollárok lepik el, keverve a velük egyenlő névleges-értékű régi mexikói dollárokkal. A város elég tiszta, csatornázva is van, csatornái épen olyan szerkezetűek, mint a kecskemétié, de annyival tökéletesebbek, hogy ezek legalább fedve vannak pallóval. Kirin lakóinak számát 100,000-re becsülték, véleményem szerint nem sokkal kevesebb.

Alacsony gránit és bazalt-dombok zárják be azt a medenczét, a melynek geológiai felépítésének megismerése egyike legérdekesebb eredményeimnek. Ezen medenczének egyik felét a város foglalja el. Az eddigi térképek a várost a Kuleh-hegyláncz egyik megszakításába rajzolták. Ez teljesen téves; a hegyláncz, a várostól délkeletre, mintegy 30 km. távolságban húzódik el, itt tör át rajta a Szun-hoa-tyiang az úgynevezett Tá-fang-mönn-sziklasoron, amelyről rajzot is készítettem.

Kirin vidékén barnaszénbányák vannak, a mandarin kérésére. de az én nagy örömömre is ezeket meglátogattam. A város vidékének megtekintése, térképezése néhány napot vett igénybe, aztán egy nagyobb kirándulást tettem egy másik mandarin kívánságára dél felé, a Szing-öhr-szan és Lic-gon vidéki aranylelő helyek megtekintésére. Ez a kirándulás a kirini harmadkorú medenczének délfelé való folytatását derítette fel s a Kuleh felépítésére jelentős tapasztalatokat adott.

Végre november elején a mandarinoknak nem egészen lojális ellenkezései daczára elhagyhattam Kirint s megindulhattam délfelé, hogy kijussak a hidegségnek ebből az országból. A Kuleh külső lejtőjét választottam a belső helyett, melyet az előbbi úton ismerni tanultam s nem is csalódtam várakozásomban. Mint a Kárpátokat éjszokról egy homokkő-öv, úgy keríti ezt a fennföldperemet is részben bazalttal, néha harmadkorú üledékekkel s ritkán vékony löszszel fedett homokkőből és konglomerátból álló öv.

Ahány térképet láttam eddig a mandsu földről, valamennyi

---

*) A Szunhoa-tyiang csak a Nonnival való egyesülése után nyeri a Szongari (Szungali) nevet.

a Kuleh név alatt egy hatalmas heglánczot ábrázol, mely Kirintől Mukden-ig nagy magasságban nyúlik el. Azzal is indultam meg Kirinből, hogy utamon egy pompás hegláncz szebbnél-szebb panorámájában lesz alkalmam gyönyörködni. De várakozásomban felette csalatkoztam. A mongol pusztákról alacsony dombvidékkel, majd magasabb szigethegyekkel közbezárt tekintélyes medenczékkel megy át a térszín ebbe a hegységbe, mely ép oly szaggatott vulkáni vidék, mint a Kirin feletti s a mögött a bazaltláva fennsíkja rejlik. Magas heglánczról itt szó sem lehet, csakis a felmagasodott fennföldperem rendetlen, igen széles lelapulásáról. Nehéz ezt térkép és szelvények nélkül teljesen érthetővé tenni. Nem hiszem, hogy 1000 méternél magasabbra emelkedjék a fennföldperem egyetlen csúcsa is. A legnagyobb magasság, a mit ezen a peremen mértem, a Czan-kuang-czhei-ling volt, ahol aneroidom 685 mm-t mutatott. Ez a hágó nem hegynyereg, hanem a lávafennföld felmagasodó sávja, az út majdnem 5 km. hosszan visz ugyanabban a magasságban, annélkül, hogy magasabb csúcsokra, vagy heglánczra esnék róla kilátás. Éjszaknyugotra láttam ugyan olyan csúcsokat, melyeket ennél magasabbra kellett becsülnöm, de ezek szigetként, magában álló bazaltvulkánok, mint a Lá-fa-lá-cz, vagy a Ma-gan-cz-san.

A legnagyobb meglepetés végül Mukden vidékén ért. Ez a város teljesen síkságon fekszik, még s misszió magas templomtornyáról sem tudtam semmi féle hegy körvonalát kivenni.

A Kuleh-hegység, ha ugyan erről, mint egy heglánczról beszélhetünk, már Kai-jüen-hszién-nél teljesen megszűnik s helyet ad oly dombvidéknek, mely tektonikus felépítésénél fogva a Csang-pej-san kelet-nyugoti irányu hegyrendszeréhez tartozik. a melyet a Szan-tou-kou-i aranyosóknál ismertem meg.

Mukden hivatalos neve Sön-king, a khinaiak rendszeren Föng-tien-fu-nak nevezik, a mandsu Mukden név pedig már teljesen ismeretlen. A város a Söng-king (tying) nevet császári palotája folytán követeli magának, noha a khinai császárok már mintegy 50 éve nem látogattak el őseiknek eredeti fővárosába. Maga a belváros igen kicsiny, a hatalmas falak csak kis tért zárnak be, annak is nagy részét a gondozatlan, kopott császári palota foglalja el. A belvároson kívül egy második, rendetlen, sárból vert fal zár be sokkal nagyobb négyszöget, úgy, hogy a belváros ennek közepére jut, de ez meg csak gyéren van beépítve. Így nagyságára nézve nem versenyezhet Kirinnel, s bár Pekinget mindenben

utánozza, annak csak egy külvárosát képezhetné. Környékén meglátogattam a mai mandsu dynasztia császárijainak sírhelyeit, ezek bár szépek, de nagyság és pompa tekintetében meg sem közelítik a Ming-sírokat Peking vidékén.

Mukdenben a lazarista francia missionáriusok lekötelező szívességgel fogadtak. Sok érdekes dolgot tudtam meg tőlük. A mandsu-földön mintegy 30,000 katolikus khinai van. Mukden a püspök székhelye és a missionnak apáczakolostora is van. A templom tornyáról lefotografáltam a várost.

Mukdentől ugyanazon az úton kellett San-hai-kuan-ig jönnöm, amelyen már Richthofen végig utazott. Az ő általa megtett utakra mindig félve lépek. Mit is tanulmányozhatnék én csekély tudományommal és tehetséggel ott, ahol a geographiának ez a fényes csillaga mindent látó szemével végezte tanulmányait? Annyiból volt mégis az útnak némi fontossága, hogy láthattam az épülő vasút feltárásait, a melyek Richthofen útazásaink idejében, még nem léteztek. Megkezdték ugyanis építeni a vasutat San-hai-kuan-tól Mukden felé, de ismét abbahagyták; úgy látszik a dolog politikai nehézségekbe ütközött. A vasút egyes, félig kész bevágásai azonban feltárták a kőzeteket s mélyebb betekintést nyerhettem a vidék tektonikájába.

Egy széles, alacsony plató párkány keríti itt a mongol fennföld peremhegységeit, az J-vu-lü-san gyönyörű sziklafalától egész a Liau-ho medenczés völgyéig. Ez a párkány a gyér lerakódás kíséretében befejeződött abrazió elvitázhatatlan nyomait viseli magán.

Az utazás [maga külömben nagy nehézségekbe ütközött. A Liau-ho még csak gyengén volt befagyva, nem lehetett a jégen átkelni. Délről már megindították a gyapot és rizsszállító szekérvánókat s miután ezeknek a roppant nehéz kocsiknak az átszállítása a réven igen bajos, oly torlódás és tolongás támadt, hogy összes felszerelésem veszélynek vala kitéve. Majd úgy jártam, mint egy muszka vasúttérképező ezelőtt két évvel, aki épen ezen a helyen minden felvételét belevesztette a folyamba.

A Liau-ho-n való átkelés nehézségei tették lehetetlenné, hogy Nyú-csuang felé kerüljek San-hai-kuan-ba oly úton, melyen Richthofen még nem járt. Nyú-csuang vidékén ugyanis most nem lehet átkelni a folyamon.

Nagy nap volt a Ta-hing-ho-folyamon való átkelés napja is. Ez sokkal nagyobb ott, ahol az országot keresztezi, mint a Liau

ho jelenleg; feljesen be volt állva, komp már nem járt rajta, a 7 cm. vastag jégen kellett átkelnünk. Ha ez alatt a pár percz alatt kissé megöszültem, affelett senki se csodálkozzék. Fenn állva a parton, kővé meredve kellett végig nézmem, amint három kocsim gyors trap-ban áthajtott a röpogó, hajlékony, itt-ott felázott jégen. Ha beszakadnak úgy mindenem odáveszett. Tilalmam ellenére teték meg a kocsisok ezt a vakmerő lépést, mert úgy rendeltem, hogy a ládákat egyenkint kell gyalogszámmal átszállítani s bár a kísérlet szerencsésen végződött rám nézve, a kocsisokra nézve nem mert kikaptak.

A kínai vasút legvégső állomása San-hai-kuan-tól éjszaknyugotra mintegy 70—80 kilométerre van a nagy út mellett. Innen vasúton mentem Tien-czin-be, majd Peking-be, ahol jelenleg további útazásomat a Hoang-ho alsó szakaszára készítem elő.

Míg a bányavidéken végeztem tanulmányaimat, a szép nyár lassan őszebe csapott át. A hihetetlen buja növényzet eső és hó nélkül indult téli álomra. Nincs toll leírni, nincs ecset lefesteni azt a színpompát, ami az első deres éjszakák után a rengetegben kifejlődött. Az ezeregyéj írójának fantáziája kellene ahhoz, hogy elhiggyen egy képet, amit talán csak egy Claude-Lorrain tudva némileg hűen festeni erről az aranyárga, rózsaszín, majd karmarsinpiros őserdőről, a hol a fák lombjain át bengáli fényel világít a belopozó napsugár. Az utánozhatatlan színek bájos harmoniájából mint egy wagneri dissonancia ri ki az óriásfenyők és mandsuczedrusok örökzöld lombja, egy sokszoros keresztet festve az itáliai égre vagy a messze kéklő hegyek gondolat finom körvonalai közé. Pár hét alatt azonban betelelődött, durva szelek verték le a tündérerdő mesés lombjait s további vándorútjaimon a lehullt levelek zörgése s az a kietlen hang kísért, amint a lombtalan fák ágai közt süvölt a szél.

Útam további folyamán az időjárás ecsetelése végett a harctéri tudósító szerepét veszem. A mongol puszták és szibiria retentő tele s a délvidék perzselő nyara közt folyt itt le egy heves háború. A Sárga-tenger felől felnyomuló enyhe déli szelek nyárias kumuluszokat hoztak az égre, kellemes napsugár mellett sütkérezve térképezhettem. Másnap a puszták vihara visszaverte a nyarat, a kumuluszokat hóförmeteg formájában csapta a félig megfagyott útas szeme közé. Hatalmas fegyver van a kezében: a magasabb légnyomás. Egy nap alatt 6—7 mmetert emelkedett ilyenkor az aneroid, de a hőmérő lesülyedt reggelenkint a fagyópont alá 10—15° C.-szal.

A győzelem után hatalmas szélhadseregek vonultak át a harcztéren, élvezve anyarat, melytől fájdalmas szívvvel vettem búcsut. S mint a vándorló költő „szél úrral“ bizony nem éltem barátságos lábón.

A hó pár nap alatt eltűnt. Nem olvadt el, hisz a hőmérő a szibíriai győzelem után nem emelkedett többé a fagyópont fölé, hanem valósággal elpárolgott. A levegő oly száraz, hogy 15° C. hőmérséklet mellett a lehelet nem látszik meg, azt rögtön elnyeli a szomjas levegő, dérnek nyoma sincs s míg a Balaton jegén tett tanulmányaim alatt a bajuszomra és szakálamra fagyott lehelet jégcsapjai pár óra alatt igen alkalmatlanná váltak, itt alig deresedett meg egy kevéssé. Sőt a por igen kellemetlen volt, sokszor elfogta a kilátást. Mukden vidékén a szánkót egyáltalában nem ismerik, mert nincs hó. A missionáriusok peddig arról panaszkodnak, hogy bár minden csonttá fagy a 30—35° C. hidegben, kórcsolózni mégsem lehet, mert a jég rögös és mindig tele van hómoakkal, porral, amit az éjszakai szelek hordanák rá.

A mandsu fennföld és a mongol puszták közti terület télen a mongolok telét, nyáron Délkhina nyarát szenvedí. Mert ez az utóbbi is csak olyan zsarnok, mint az előbbi. Ha átvette az uralmat, trópusos hőséget hoz a szegény telepes nyakára. A rovarok milliárdjai, a folyók iszonyú árvizei a nyár átkai. Addig szép csak Mandsuországnak, míg ez a két zsarnok farkasszemet néz, távasszal, a nagy esők beköszönte előtt és ősszel, amelynek igazán bájos voltát végig élvezhettem.

Itt Pekingben éppen most még egyszer végig éltem a két tirannus írtó-háboruját: tegnap még felhők akadályozták a meleg kisugározását, az utczákon a feneketlen sár, de az éjjel, a hogy ragyogó holdfény mellett a nagykövetségünk palotájából haza tértem, a csonttá fagyott utczákon az éjszakai szél sepepte az igazi khinai szemetet. A mukdeni hózivatar óta egész Tiez-czin-ig egyetlen felhőt sem láttam az égen.

Ilyenformán Mandsuországnak tudományos földrajzáról, melyről eddig nem sokat tudtunk, reményelem, hogy hű és világos képet fogok nyújthatni. Nem mondom, hogy az utazás könnyű volt, de a sok újdonság, a mindtisztábban kifejlődő nagyszabású képesség élvezetessé tették, hogy életem legszebb napjai közé sorozom azokat a napokat, mikor távol a kis lelkek intrágáitól, delejtüvel, jegyzőkönyvvel és kalapáccsal a kezemben gyalogoltam hegyről-völgyre, irtatlan bozóton, napégette sziklákon és csonttá fagyott folyamokon át.

Cholnoky Jenő.

